

Základní formy náboženství – str. 1

Myšlení jako budoucnost náboženství – str. 2

Vývoj náboženství dospěl s židovstvím, křesťanstvím a islámem k monoteismu. Dnes rozšířený ateismus lze považovat za další vývojový krok náboženství po monoteismu. U mnoha lidí je ateistický postoj upřímným odmítnutím Boha představovaného „kdesi mimo“ člověka, zdravým požadavkem toho, aby se veškeré takzvané božství stalo skutečností uvnitř v lidském duchu. Z tohoto pohledu může ateismus neméně přispět k budoucnosti náboženství. Dalším krokem ateisty - po odmítnutí ducha „venku“ které je na čase - bude opětovné získání ducha v lidském myšlení. A právě toto opětovné získání může náboženství otevřít nadějnou budoucnost.

Goethe píše 6. ledna 1813 svému zbožnému příteli Jakobimu, který si dělá starosti o náboženský vývoj svého nezbožného přítele: *„Já za sebe si při rozmanitých směřováních své bytosti nemohu vystačit s jedním způsobem myšlení; jako básník a umělec jsem polyteistou, jako přírodovědec panteistou, a jedním stejně rozhodně jako tím druhým. Potřebuji-li jakožto mravní člověk pro svou osobnost jednoho Boha, je postaráno i o to. Nebeské a pozemské věci jsou říší natolik rozlehlou, že ji dokážou obsáhnout jen orgány všech bytostí dohromady.“*

Goethe dokáže být najednou polyteistou, panteistou i monoteistou, právě kvůli skutečnosti, že se v očích zbožného Jakobiho stal „ateistou“. O Bohu „tam venku“ nebo „tam nahoře“, mimo či vně člověka, nechce nic slyšet. Místo toho se snaží být stále tvořivějším, stále božštějším ve svém vlastním duchu.

Vývoj náboženství k monoteismu, k dnešnímu „ateismu“ odráží dlouhou vývojovou cestu. Řečeno biblicky je to vývojová cesta od „Syna Božího“ k „Synu člověka“. Jednotlivé kroky této cesty lze shrnout následujícím způsobem:

1. Kult předků. Kult předků sahá do doby, kdy lidé mohli ve svém instinktivním jasozření vstupovat do kontaktu s duchy doby, s duchy, kteří byli na určitý čas pověřeni vedením celého lidstva. (Martin Luther je nazývá „Knížectva“ což je překlad latinského „Principatus“ a řeckého „Archai“.)

2. Polyteismus. Později lidé ve své náboženské praxi dosahovali již jen k duchům národů, jejichž oblast působnosti nezahrnuje celé lidstvo, nýbrž jen jeden jediný národ, jen jednu skupinu lidí. Jelikož každý národ podléhá zvláštnímu božskému vedení, svému vlastnímu národnímu božství, byla to doba polyteismu, v níž z pohledu lidí různí bohové podněcují to, co se na Zemi děje prostřednictvím různých národů.

3. Monoteismus. Když pak později dokázali lidé vstoupit do kontaktu pouze s individuálním andělem - s řeckým daimonem nebo římským geniem - vznikl jako forma náboženství monoteismus. V něm si v podstatě každý člověk vytváří svého boha k obrazu svému. Atomizace, individualizace lidí dále pokračuje.

4. Boholidství. Další krok dolů může spočívat jen v tom, že člověk už není schopen vystoupit ani k andělům a za boha prostě prohlásí člověka. To se skutečně stalo v době římských císařů, kteří se nechávali ve všech formách uctívat jako bůh.

To byla doba, kdy se božská bytost musela stát člověkem, aby lidem na vlastní oči ukázala, že takový; jaký je člověk od přírody, nemůže být považován za boha. Jen ustavičným vnitřním vývojem se může stále více stávat „Synem Božím“.

Tři monoteistická náboženství formulují tři základní výpovědi, k nimž může každý člověk zaujmout svůj postoj:

1. Tradiční křesťanství: Kristus již přišel.
2. Ortodoxní židovství: Spasitel ještě nepřišel.
3. Islám v Koránu: Syn Boží neexistuje; Alláh nemá syna.

Každá z těchto tří výpovědí je sama o sobě jednostranná. A právě překonání těchto jednostranností - v myšlení i v životě - může všem třem monoteistickým náboženstvím dát zajímavou budoucnost. Tato náboženství proti sobě v minulosti bojovala, protože se domnívala, že tři uvedené výpovědi se navzájem vylučují. Tolerance mezi nimi zavládne tehdy, jestliže myslící individuuum pozná, že jen všechna společně dávají úplnou pravdu o člověku. Jak je to možné?

1. Výpověď tradičního křesťanství je pravdivá potud, že před dvěma tisíci lety božská bytost zakusila lidskou smrt. Vlila tím do Země a do lidstva všechny síly, díky nimž každý člověk získává schopnost vzít do vlastních rukou svůj individuální vývoj k božství.

2. Výpověď ortodoxního židovství je pravdivá s ohledem na přijetí Spasitele-Krista do vědomí a do sil lásky jednotlivého člověka. Tento individualizovaný, zniterněný příchod - který je v křesťanství nazýván druhým příchodem nebo návratem Krista v podobě „svatého Ducha“ - zatím sotva započal.

3. Výpověď Koránu může být také považována za „pravdivou“ je-li spatřována v souvislosti s druhým způsobem příchodu Božího Syna. Co se týká jednotlivého člověka, nemá Alláh syna, do té doby, dokud se jednotlivý člověk na základě vnitřního vývoje nestane Synem Božím, dokud na základě vnitřního znovuzrození neožije Syna Božího sám v sobě. V požadavku stvoření Syna z ničeho ve vlastním duchu, platném pro každého člověka, se tato tři monoteistická náboženství naprosto shodují.

Myšlení jako budoucnost náboženství

Vstoupení slunečního ducha, Syna Božího, do všech sil Země znamená pro člověka přechod od vedení božstvem ke stále hlubší zkušenosti svobody a individuální odpovědnosti. Tuto zkušenost člověk učiní tehdy, osvobodí-li nejen sebe, ale také všechna stvoření Země od přírodních nutností, promění-li všechno viditelné v ducha: každý vjem v pojem, každou událost svého života v morální intuici láskyplného jednání.

Pro „padlé“ vědomí, zajaté dosud v těsnosti hmoty, je reálné jen to, co je smyslově vnímatelné. V epoše materialismu převládá přesvědčení, že skutečností je jen to, co člověk může vidět, čeho se může dotknout, co může zvážit a změřit. Například mozek lze vnímat, je tedy považován za původní skutečnost; myšlení vnějším způsobem vnímat nelze, je tedy považováno za odvozenou funkci mozku.

Pro „vysvobozené“ myšlení jsou myslící duch a tvořící láska nejvyšší měrou skutečné a účinné. Vědomí je »vysvobozeno« prožívá-li člověk v myšlení pojem jako podstatnější než vjem. Když myšlení na základě vjemu tvoří příslušný pojem, prožívá

člověk ve svém duchu věčnost, božství. Ta v něm zůstane, i když vnější jevová forma věcí pomine. Promýšlet božské myšlenky znamená sjednocovat se s božským duchem, je to nejvyšší stupeň náboženství. Člověk ve svém myšlení pojímá božské myšlenky, jež jsou základem všech věcí. Tyto myšlenky nechala nevyčerpatelná fantazie božského tvůrce povstat „z ničeho“. Jelikož Věci jsou nejen vnímatelné, ale i myslitelné, zjevují myslícímu člověku své Věčné jádro. Jestliže člověk činí své myšlení stále živějším, stále intuitivnějším, může tvořivého ducha prožívat jako podstatu své bytosti, jako skutečnost svého vlastního ducha. Když myslí, sjednocuje se člověk se všemi bytostmi - a sjednocení všech bytostí je tím nejposvátnějším cílem veškerého náboženského vývoje.

Když člověk tvořivě myslí, poznává, že v jeho duchu žije skutečnost, která je schopna tvořit světy. A právem si může říci, že myslící duch je tou nejsilnější, nejúčinnější skutečností, jaká vůbec existuje. Ve srovnání s ním není takzvaná hmota v podstatě ničím skutečným, uvážíme-li, že dnes tu je a zítra zmizí. Všechno fyzické může platit jen za přechodnou jevovou formu ducha. Myšlenka dokáže vytvořit tisíc hodin, tisíc hodin nedokáže vytvořit ani jedinou myšlenku.*

* Míňeny jsou hodiny jako zařízení na měření času; tedy: Jeden hodinář dokáže vyrobit tisíc hodin, tisíc hodin však nedokáže vyrobit ani jednoho hodináře (jinými slovy: vědomí tvoří bytí, myšlenky mozek, a nikoli naopak). (Pozn. překl.)

-

-